

MILJÖFÖRVALTNINGEN

Fotografisk verksamhet

Tillsynskampanj 2005/2006

En rapport från Miljöförvaltningen

Hanna Nilsson

februari 2007

SAMMANFATTNING

Fotografiska verksamheter påverkar miljön bland annat genom utsläpp av silver och organiska ämnen till avloppet i samband med film- och pappersframkallning. Genom ett fungerande egenkontrollarbete och bra hantering av kemikalier och farligt avfall kan dessa utsläpp minimeras.

I Stockholm finns ca 100 stycken fotografiska laboratorier. Under denna kampanj var målsättningen att besöka de anmälningspliktiga verksamheterna, ca 35 stycken.

Kampanjen visar att egenkontrollarbetet hos verksamhetsutövarna måste förbättras. Brister i egenkontrollen leder i många fall till bristfällig hantering av kemikalier och farligt avfall vilket innebär en risk för hälso- och miljöpåverkan.

INNEHÅLL

1	Bakgrund och syfte	3
2	Genomförande och metod	4
2.1	Avgränsning	5
2.1.1	Deltagare i projektet	5
3	Resultat	6
3.1	Förvaring av kemikalier	6
3.2	Förvaring av farligt avfall.....	6
3.3	Egenkontroll.....	6
4	Diskussion	7
5	Slutsatser	8
	Tabell över företagens brister	9

I BAKGRUND OCH SYFTE

Fotografiska verksamheter påverkar miljön bland annat genom utsläpp av silver och organiska ämnen till avloppet i samband med film- och pappersframkallning. Silverföreningar är toxiska för vattenlevande organismer och kan bioackumuleras. Silverhalten i slammet i Henriksdal och Bromma reningsverk har på senare år minskat och en trolig orsak till detta är att filmframkallning på tryckerier helt upphört. Större delen av den belastning som kvarstår kommer troligen från fotografisk verksamhet. De organiska ämnena kan vara svårnedbrytbara, toxiska, allergiframkallande eller cancerframkallande och kan inverka hämmande på bakteriernas nedbrytande förmåga i kommunala avloppsreningsverk. Därför är det viktigt att hantering av kemikalier och avfall sker på rätt sätt för att minska risken för påverkan på människors hälsa och miljö.

Fotografisk verksamhet utgörs av s.k. minilabb som huvudsakligen vänder sig till allmänheten och professionella fotolabb som i huvudsak vänder sig till yrkesfotografer. Minilabb har oftast slutna system vilket innebär att kemikalier och sköljvatten samlas upp och tas omhand som farligt avfall. I de professionella labben förekommer processer med utsläpp till avlopp.

I Stockholm finns ca 100 fotolabb. Vid tidpunkten för kampanjen var tre stycken av verksamheterna tillståndspliktiga, ca 35 var anmälningspliktiga och resten under nivån för anmälningsplikt. Under denna kampanj var målsättningen att besöka alla de anmälningspliktiga fotolabben.

Anmälningsplikten gäller enligt bilagan till förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd:

74.814-2: anläggning med utsläpp av processavloppsvatten där mer än 1 000 kvadratmeter men högst 15 000 kvadratmeter fotografiskt material framkallas per år eller där processavloppsvatten omhändertas och mer än 5 000 kvadratmeter men högst 100 000 kvadratmeter fotografiskt material framkallas per år

Syftet med kampanjen var att få en tydligare bild av den fotografiska branschens miljöpåverkan. Målet var att förhindra att miljöskadliga ämnen från fotografiska verksamheter i Stockholms kommun hamnar i miljön samt att kontrollera verksamheternas egenkontrollarbete.

2 GENOMFÖRANDE OCH METOD

Kampanjen genomfördes i följande ordning:

1. Urval av företag
2. Utformning och utskick av brev
3. Utformning av checklistor
4. Inspektion och inspektionsrapport
5. Uppföljning och påminnelse

Urvalet för kampanjen utgjordes av anmälningspliktiga fotolabb vilka till största delen bestod av större minilabb men även några professionella labb. Uppgifterna om vilka verksamheter som skulle ingå i kampanjen återfanns i Miljöförvaltningens diariesystem Ecos, Gula sidorna och listan över de fotolabb som ingick i ett examensarbete från år 2002. En ny lista sammanställdes över de fotolabb som skulle besökas under denna kampanj. Därefter sammanställdes ett brev riktat till verksamhetsutövarna med information om att Miljöförvaltningen skulle genomföra en inspektion hos verksamheten och vilka uppgifter som skulle granskas vid besöket. Se bilaga 1. Slutligen bokades tillsynsbesöket på telefon.

Uppgifterna som efterfrågades var:

- Kemikalieförbrukning
- Säkerhetsdatablad för verksamhetens kemikalier
- Förbrukat fotografisk material (fotografiskt papper och film)
- Transportdokument för farligt avfall alternativt miljöstatistik från godkänd transportör av farligt avfall
- Mängd avfall som uppkom under föregående år

I brevet framgick att vi under inspektionen skulle titta på:

- Hantering, förvaring och märkning av kemikalier och farligt avfall
- Verksamhetens ingående processer
- Egenkontroll
- Ställa frågor om transporter och energianvändning.

Inför besöken togs en checklista fram för att se till att alla verksamheter inspekterades på liknande sätt. Se bilaga 2.

Under inspektionen fick verksamhetsutövaren berätta om verksamheten för att sen visa de ingående processerna som fanns och hur hanteringen av kemikalier och farligt avfall fungerade samt var de förvarades.

Checklistan fylldes i under inspektionen som underlag till inspektionsrapporten, som skickades till varje verksamhetsutövare efter tillsynsbesöket. I inspektionsrapporten sammanställdes det som framkommit vid besöket och allmänna synpunkter. Om några uppgifter fanns vid besöket så begärdes dessa in. De skulle komma till Miljöförvaltningen inom ca en månad efter att rapporten skickats.

Fotografisk verksamhet

Totalt besöktes ungefär 35 anmälningspliktiga fotolabb. Hos några av dessa hade produktionen minskat så att de inte längre var anmälningspliktiga.

2.1 Avgränsning

Fotolabben som är med i kampanjen är anmälningspliktiga och alla bedriver sin verksamhet i Stockholms kommun. Vid inspektionen visade det sig att sju av labben hade minskat produktionen så mycket att verksamheten hamnade under anmälningsplikten. Några anmälningspliktiga verksamheter besöktes inte under denna kampanj då de relativt nyligen hade inspekterats.

2.1.1 Deltagare i projektet

Emma Lilliesköld och Hanna Nilsson.

3 RESULTAT

De verksamheter som besöktes har processer för pappersframkallning och filmframkallning. Båda dessa processer har vanligtvis slutna system vilket innebär att inget sköljvatten går till avlopp utan det samlas upp i dunkar. Dessa hämtas eller töms sedan av en från länsstyrelsen godkänd transportör som transporterar bort det som farligt avfall. Vid vissa fotolabb fanns även diafilmsframkallning och svartvit framkallning. Dessa processer var oftast direkt anslutna till avloppet. Vid tre av de besökta verksamheterna förekom utsläpp av silverinnehållande sköljvatten i sådan omfattning att Miljöförvaltningen krävt vidare mätning och utredning.

3.1 Förvaring av kemikalier

Enligt försiktighetsprincipen i miljöbalken ska kemikalier förvaras på ett sådant sätt att risk för läckage till avlopp minimeras. Detta innebär i de allra flesta fall att kemikalier ska förvaras invallade.

Knappt tio av verksamheterna hade brister i kemikaliehanteringen. Bristerna bestod i att kemikalier förvarades så det fanns risk för att kemikalierna kunde nå avlopp t.ex. genom att invallningar saknades. Vidare noterades att produktmärkningen från leverantörerna av kemikalierna var dålig. Bl.a. saknade många kemikalier föreskriven märkning på svenska. Absorptionsmedel för att omhänderta eventuellt spill saknades hos nästan alla.

3.2 Förvaring av farligt avfall

Farligt avfall ska samlas upp i separata kärl märkta med texten ”farligt avfall” och därefter tas om hand av en godkänd transportör som kör avfallet till en godkänd mottagare.

Bristerna bestod i att avfallet ofta saknade korrekt märkning och att det farliga avfallet inte var invallat eller var placerat i närheten av en golvbrunn.

3.3 Egenkontroll

Den vanligaste bristen hos de besökta verksamheterna gällde egenkontrollen. Tolv av verksamhetsutövarna hade inga skriftliga rutiner för hur egenkontrollen ska skötas. Detta leder ofta till brister i hanteringen av kemikalier och farligt avfall men även till att hanteringen av dokumentationen är dålig. Flera hade dålig kännedom om innebörden av egenkontrollförordningen eller visste inte ens att den gäller för deras verksamhet. Dokumentationen var i stort sett obefintlig vad gällde ansvarsfördelning, säkerhetsdatablad för ingående kemikalier och/eller transportsedlar för hämtning av farligt avfall. Information om att dessa måste finnas lämnades vid besöket. Säkerhetsdatablad och transportsedlar begärdes in i samband med att inspektionsrapport skickades.

4 DISKUSSION

Genom att genomföra en kampanj som är riktad endast till de anmälningspliktiga fotolabben blir det lättare att hantera alla företagen på likartat sätt. Den tid som läggs ned på inspektioner riktas mot verksamheter som har i stort sett samma miljöpåverkan. Det blir lättare att se till att bristerna åtgärdas på liknande sätt. Dessutom ger det en bättre översikt över branschens miljöpåverkan när besöken genomförs under en begränsad tid. Genom att kontrollera hanteringen av kemikalier, farligt avfall och egenkontroll på ett systematiskt och likartat sätt ger det en tydlig bild hur verksamheternas miljöarbete fungerar och vilka bristerna är.

Tanken med att skicka ut ett informationsbrev innan inspektionen var att verksamhetsutövarna skulle hinna förbereda sig inför tillsynsbesöket och plocka fram de uppgifter som efterfrågades. Vid inspektionerna visade det sig att endast ett fåtal hade läst brevet och tagit fram de uppgifter som behövdes. En anledning till detta kan vara att verksamhetsutövarna inte förstår vikten av de krav som ställs på dem utifrån miljöbalken.

De brister som påpekades vid inspektionerna var bristfällig hantering av kemikalier och farligt avfall genom att de t.ex. saknade invallning eller stod för nära golvbrunn. I stort sett alla hanterar avfallshämtningen bra men dokumentation för hämtningen av det farliga avfallet varierar. Alla har dock skickat in denna dokumentation till Miljöförvaltningen efter begäran.

Egenkontrollen och kunskapen om vad egenkontrollförordningen innebär är generellt sett mycket dålig. Vissa har bra rutiner men de är oftast inte nedskrivna. Generellt sett är egenkontrollen bättre hos de verksamheter som ingår i en butikskedja p.g.a. att dessa ofta har ett övergripande miljöarbete för alla butiker i kedjan. Dessutom är kunskapen dålig om vad de som verksamhetsutövare är skyldiga att anmäla till tillsynsmyndigheten, t.ex. flytt, nystart eller förändring av verksamheten.

5 SLUTSATSER

Kampanjen visar att arbetet med egenkontrollen hos verksamhetsutövarna måste förbättras. Riskerna med dålig egenkontroll samt hanteringen av kemikalier och farligt avfall varierade mellan olika företag. Vid de verksamheter där skriftliga rutiner kunde visas upp vid tillsynsbesöken var det lättare att se brister med hanteringen av kemikalierna eller det farliga avfallet och vem i företaget som var ansvarig. När en rutin inte är nerskriven och är beroende av en enskild person kan en frånvaro leda till utsläpp. Om rutiner saknas är risken för utsläpp betydligt större. Några företag saknade nödvändiga invallningar vid förvaring av kemikalier. Då finns också en ökad risk för utsläpp.

Det är svårt att få verksamhetsutövarna att arbeta med sitt miljöarbete endast genom att informera via informationsbrev eller annat skriftligt material. Det krävs att tillsynsmyndigheten är ute och kontrollerar företagens miljöarbete och efterlevnaden av miljöbalken. Dessutom är det bra att skapa en personlig kontakt med verksamhetsutövarna eftersom de då har möjlighet att ställa frågor direkt till inspektörerna och kan ta till sig informationen lättare.

Ambitionen är att genomföra tillsynsbesök om tre år igen hos denna verksamhet för att kunna kontrollera att hanteringen av kemikalier och farligt avfall samt arbetet med egenkontrollen inte försämras. Detta är samma ambitionsnivå som tidigare. De med större brister som t.ex. att invallning saknas kommer följas upp i den ordinarie tillsynen. Detta är dock en bransch som genomgår en stor förändring i och med den digitala fototekniken. Många fotolabb har minskat sin produktion eller helt upphört. Den process som minskar i omfattning är framför allt filmframkallningen medan framtagningen av papperskopior finns kvar i ganska stor omfattning. Här kan man eventuellt förutspå en viss ökning igen då kunder i större utsträckning väljer att låta fotolabben göra papperskopior från digitala bilder istället för att göra egna utskrifter.

Fotografisk verksamhet

TABELL ÖVER FÖRETAGENS BRISTER	C- eller U- verksamhet	Bristande förvaring av kemikalier	Bristande förvaring av farligt avfall	Bristar i egenkontrollen	Begärt in uppgifter	
					Fått in uppgifter	Ej fått in uppgifter
1. Allfoto, Fruängen	C	X	X	X		
2. Diabolaget	C			X	X	
3. Dox Bildstudio	C	X		X		X
4. Expert, Fridhemsplan	U				X	
5. Expert Fotobolaget Bertram AB	C				X	
6. Expert, Vällingby	C			X	X	
7. Facil fotospecialisten	U				X	
8. Foto City*	U					
9. Fort kort, Grev Turegatan	C	X			X	
10. Fotomarknaden, Högdalen	C			X	X	
11. Fotomarknaden, Odengatan	C					X
12. Fotoquick, Götgatan	C	X	X	X		X
13. Fotoquick, Skärholmen	C				X	
14. Fotoquick Åhléns	C					
15. Fuji Fotocenter, Skärholmen	C				X	
16. Fuji Fotocenter Östermalm	U					X
17. Förstoringsateljén	C	X		X		X
18. Fort Kort, Hötorget	U				X	
19. Indigo	C					
20. Itella	C				X	
21. Miniatur film	C					
22. Nya Expresskort	C			X		X
23. Nya Prolabbet AB	U					
24. Odenlab, Södermalm	C	X	X	X		X
25. Odenlab, Vasastan	U	X	X	X		X
26. Pressens bild scanpix	C					
27. Procenter	C					
28. Reptil Citat Mediaprod. AB	C					
29. Rikspolisstyrelsen färgfotolabb	C				X	
30. Stockholm Postproduktion AB	C					
31. Söders fotolabb	C	X		X		X
32. Team Framkallning	C		X	X	X	
33. Valör Repro AB	C					

* Verksamheten startade hösten 2006 och har inte överstigit anmälningsplikten under 2006 men produktionen kommer troligtvis överstiga anmälningsplikten inom ett år.

Avdelning:

Handläggare:

Telefon:

Fax:

E-post:

Adressat

Adressat

Adress

000 00 POSTORT

Tillsynsbesök på fotografiska verksamheter i Stockholms kommun
Miljöförvaltningen i Stockholm kommer under hösten 2005 att besöka fotografiska verksamheter i Stockholms kommun. Tillsynen riktar sig mot verksamheter som enligt bilaga till förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet klassas som C-verksamhet, d.v.s. ska anmälas till den kommunala nämnden, i detta fall Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Anmälningssplikten gäller enligt punkt 74.814-2 C i bilagan till förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd för

- anläggning med utsläpp av processavloppsvatten där mer än 1000 kvadratmeter men högst 15 000 kvadratmeter fotografiskt material framkallas per år eller där processavloppsvatten omhändertas och mer än 5000 kvadratmeter men högst 100 000 kvadratmeter fotografiskt material framkallas per år.

Fotografiska verksamheter påverkar miljön bland annat genom utsläpp av silver till avloppet. En felaktig hantering av avfall och kemikalier kan innebära risker för miljön. De kemikalier som används vid framkallning av fotografiskt material kan innehålla ämnen som utgör en fara för människors hälsa och miljön om de inte hanteras på rätt sätt.

5.1.1 Datum för besök

Ett tillsynsbesök hos er kommer att göras någon gång under månaderna november-januari. Innan besöket kommer vi att kontakta er på telefon. Om ni har önskemål om datum för besök så hör gärna av er!

5.1.2 Förberedelse

Ni kan förbereda besöket genom att ta fram uppgifter om kemikalieförbrukning, förbrukat fotografiskt material och den mängd avfall som uppkommer. Mängderna ska anges för verksamhetsåret 2004. Vi kommer också att titta på säkerhetsdatablad och transportdokument för farligt avfall och ställa frågor om transporter och energianvändning.

Vi bifogar ett informations material om miljöbalansens krav på egenkontroll. Egenkontroll innebär kortfattat att du ska kunna redovisa hur din verksamhet påverkar omgivningen och på vilket sätt du kontrollerar den. För anmälningsspliktiga verksamheter gäller särskilda krav för egenkontroll enligt förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll.

Hör gärna av er om ni har frågor!

Namn Namn

Miljö- och hälsoskyddsinspektör

Checklista, Fotolabb

Datum: Starttid: _____ Sluttid: _____

Inspektion utförd av; _____

Närvarande vid insp: _____

- Information om egenkontroll
- Information om tillsyns avgift
- Begäran om upplysning

Företag:	Organisationsnummer:
Utdelningsadress:	Telefon:
Adress verksamhetsställe (om annan än ovan):	Mobil:
E-post:	Fax:
Ägare/Innehavare:	Kontakt/miljöansvarig:
Fastighetsbeteckning:	Förvaltare/Fastighetsägare:
Verksamhet bedrivs sedan:	Antal anställda:

Lokalisering

- I bostadshus
- I industriområde/industrifastighet
- Nära bostäder _____ m

Processer

- Framkallning av film _____
m² per år
- Mängd papper _____ m²
per år

Avlopp

- Slutet system
- Sköljvatten till avlopp. Hur mycket? _____
- Golvavlopp i lokalen

Kemikalier

	Inköpt l/år	Produktnamn	Leverantör
Framkallning			
Bleklfix			
Fix			
Blekmedel			
Stabilisator			
Rengöringsmedel			
Annat:			

Förvaring

Kemikalier: _____

Avfall:

1. Har ni gemensam sophantering i centrumet och är ni ansluten till den?
2. Lämnar ni farligt avfall till den gemensamma sophantering (ex elavfall etc)
3. Vem ansvarar för sophantering?
4. Hur fungerar den och hur får ni återkoppling på det avfall ni lämnar?

Avfall

	Mängd / år	Leverantör	Transportör
Fix (l)			
Framkallningsväska (l)			
Bleklfix (l)			
Blekmedel (l)			
Stabilisator (l)			
Silverhaltigt avfall, summa (l)			
Icke silverhaltigt avfall, summa (l)			
Silverhaltigt papper/film (m2)			
Elektronikskrot (kg)			
Småbatterier (antal)			
Lysrör (antal)			
Tvättvatten (l)			
Annat:			

Rengöring av maskin

Hur sker rengöring? _____

Hur ofta? _____

Används algicider ;

Ja Nej Annat: _____

Tvättvatten:

Hälls ut i avlopp Hur mycket årligen? _____

Samlas upp

Ventilation

Utsug vid maskin

Allmän ventilation

Egenkontroll

Rutiner finns

Rutiner finns inte

Energiförbrukning

Egen lokal

Hyrd lokal

Egen lokal

Hur stor är energiförbrukningen per år? _____

Elförbrukningen? _____

Vad är det som drar mest energi?: uppvärmning, datorer, maskiner, kyla, kompressorer?

Hur värms lokalen? _____

Kan man se hur mycket energi olika delar drar? Ja Nej

Har ni gjort några energibesparande/effektiviserande åtgärder?

Ja Nej

Vilka? (Exempel: genom att tidsstyra ventilation, belysning, snålspolande varmvattenkranar, lågenergilampor, sänkt temperatur i lager och garage eller andra energibesparande installationer)

Fotografisk verksamhet

Ställs frågan om energiförbrukning när det gäller nyanskaffning av utrustning.

Ja Nej

Kan överskottsvärme tas tillvara? Ja Nej

Hyrda lokaler

Står fastighetsägaren för uppvärmningen?

Ingår el i hyran?

Har ni egen elmätare?

Vet ni vilka ytor ni betalar elräkning för

Kan företaget påverka sin energiförbrukning?

Ja Hur? (Tex. genom att tidsstyra ventilation? belysning?)

Nej

Transporter

Har företaget egna fordon? Ja Nej

Miljöbil Ja Nej

Leasingfordon till anställda? Ja Nej

Ställer företaget krav på underleverantörers fordon Ja Nej